

μὰ λιγόχρονο τὸ Δράμα τὸ Κρητικόν, κι ἡ Ἑρωφίλη τοῦ Χορτάτζη ἤρθε νὰ δείξῃ πὼς τὸ δαιμόνιο τὸ δραματικὸ κοιμότανε στὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ, προσμένοντας μόνο τὴν κατάλληλη στιγμή γιὰ νὰ ξυπνήσῃ. Τὴν ἴδια ἐπίσης πάνω-κάτω ἐποχὴ κι ἀπὸ τὴν Κρήτη καὶ πάλι φάνηκε τὸ πρῶτο δημοτικὸ Ἔπος, ὁ «Ἑρωτόκριτος» τοῦ Κορνάρου, ἡ μεσαιωνικὴ αὐτὴ Ἰλιάδα, ποὺ ψάλλει θαυμάσια τὸ ἐρωτικὸ τὸ πάθος τοῦ Ἑρωτόκριτου καὶ τῆς Ἀρετούσας, περιγράφοντας συνάμα καὶ τὰ τότε ἱπποτικὰ συστήματα τῶν Ρηγάδων καὶ Ρηγοπούλλων μὲ τις μεσαιωνικὲς ἀρματωσιὲς καὶ τὰ ἱπποτικὰ κονταροχτυπήματα. Ποιὸς εἶταν ὁ ποιητὴς τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἔπους, ποιὰ ἡ πατρίδα καὶ πότε ἀκριβῶς γράφτηκε, δὲ θὰ ἐξετάσω, κύριοι, ἐδῶ. Περιορίζομαι μόνο νὰ Σᾶς πῶ πὼς ὑπάρχουν ἀκόμα διαφωνίαι ὡς πρὸς ὅλα αὐτά, καὶ πὼς ὁ κ. Πολίτης παραδέχεται ὡς πολὺ ἀρχαιότερο τὸ ποίημα, ἀπ' ὅ,τι θέλουνε νὰ τὸ παρχοτήσουνε, καὶ πὼς ὁ Βιζζέντζος Κορνάρος ὁ ὑπογραμμένος στὸ τέλος ὡς ὁ ποιητὴς δὲν εἶναι παρὰ ἓνας κοινὸς ἀντιγραφέας ποὺ γράψε τὸνομά του σὰν ποὺ τὸ συνηθίζανε τότες. Ἀλλ' εἴτε ὁ Κορνάρος, εἴτε κάποιος ἄλλος ἀνώνυμος κι ἂν ἔγραψε τὸν Ἑρωτόκριτο, τὸ σπουδαῖο εἶναι πὼς τὸ ἔθνος εἶχε τότε ἓναν ἀληθινὸν ποιητὴ, ποὺ χειραφετημένος ἀπὸ κάθε παράδοση διακρίνε ἀπὸ τότε τὸ δρόμο τὸ σωστὸ ποὺ ἔπρεπε νὰ πιάσῃ ἡ ἀθηνικὴ ψυχολογία καὶ ποίηση γιὰ νὰ παρουσιάσῃ τὰριστουργήματα ποὺ ἤρθανε κατόπι.

Ἡ γλῶσσα του πλούσια, ποιητικὴ, γεμάτη εἰκόνας κι ὁμηρικὲς ἀλήθεια μεταφορὲς εἶναι: σχεδὸν τὸ σημερινὸ τῆς Κρήτης ἰδίωμα, ὅπως ἔξαφνα ἡ Κυπριώτικη παραλλαγή τοῦ Τραγουδιοῦ τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα εἶναι ἡ γλῶσσα ποὺ μιλοῦνε σήμερα οἱ δικοὶ μας οἱ χωρικοί. Ἀλλ' ἓνα-δύο κομμάτια τοῦ Κρητικοῦ ἔπους παρμένα ἔτσι κατὰ τύχη θὰ σᾶς δείξουνε καλῆτερα καὶ τὴ γλῶσσα καὶ τὴν ποίηση καὶ τὴ χαριτωμένη φαντασία τοῦ μεσαιωνικοῦ αὐτοῦ Ὀμήρου.

Ἰδοὺ ἔξαφνα πὼς ψάλλει τὴν πρώτη συνάντησιν τῶν ἑραστῶν :

Ἦσ' ἔμωσεν ὁ Ρωτόκριτος, στὸ παραθύρι ἀπλώνει.
Κι ἀγάλια ἀγάλια, σιγανὰ ποιὸς εἶναι φανερώνει.
Μὲ ταπεινότη' ἡ Ἀρετὴ τρέμοντας ἑλπογᾶται
Μὲ μιὰ φωνὴ πολλὴ μικρὴ ποὺ δὲν καλογροικᾶται.
Ἐφανερώσαν το κι οἱ δύο πὼς εἶν' ἐκεῖ σωσμένοι
Κι ἀπέκει στέκουν σὰ βουβοὶ κ' ἡ γλῶσσα τους σιωπᾷνει.
Ἐστρεψ' ἔκλεινεν σ' μιὰ μεριά, κ' ἐκεῖνος εἰς τὴν ἄλλη
Κι' ὁ εἰς τὸν ἄλλο ἀνέμενε τὴν ἐμιλιὰν νὰ βγάλῃ.
Μιὰ ὥρα στέκον ἀμίλητοι, καὶ τὰ πολλὰ ποὺ χώναν
Ἐχάνουνταν, σὰν φαίνεται, στὴν ὥρα ποὺ σιμώναν.
Δὲν εἶχαν τὴν ἀποκοιάν, θέλοντες νὰ μιλήσουν
Δὲν ἔβραν ἀπὸ ποιὰ μεριά τὰ πάθη τους ν' ἀρχίσουν.

Μᾶλλον λατὶν πού γενῇ πολλὰ πλατὺ στὸν πάτο.
Κ' εἰς τὸν λατμόν πολλὰ στενὸ, κ' εἶναι νερὸ γεμάτο.
Κι ὅποιος θελήσῃ καὶ βαλθῇ πολὺ νερὸ νὰ χύσῃ.
Καὶ τὸ λατὶν μὲ τὴν βίαν πρὸς χάμαι νὰ γυρίσῃ.
Μέσα κρατίζει τὸ νερὸ κι ἀπόξω δὲν τὸ βγάνει.
Κι ὅσων τὸ γέρνει, τόσων πλειά, μόνον τὸν κόπον χάνει.
Ἦδὲ τ' ὁμοιάζουσι κι αὐτοί, κ' ἦσαν γεμάτοι πάλιν.
Ἦ ἀποκοιὰ τους νὰ τὰ πῇ, ὥς εἰσιμώσαν, χάθη,
Καὶ θέλοντας νὰ ποῦν πολλὰ, τὰ λίγα δὲν μπορούσι
Τὸ στόμα τους ἐσώπαινε, μὲ τὴν καρδιά μιλοῦσι.

(Ἀκολουθεῖ)

Μ. Δ ΦΡΑΓΚΟΥΔΗΣ

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΜΑΣ

Μ' ΕΓΓΛΕΖΙΚΑ ΜΑΤΙΑ. — Μποροῦτε καὶ νὰ ξαφνιστῇ κανεὶς μ' ἓνα τῆς «Ἑστίας» ἀρθρο. Τυπώθηκε στὶς 22 τοῦ Ὀκτώβρη, πρῶτο καὶ στὴν πρώτη σελίδα, ξετοπίζοντας τὴν πολιτικὴ. Γιὰ τὴ φιλολογία, τὸν τύπο καὶ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα! Εἴτανε παρμένο ἀπὸ ἓνα νιόβγαλτο ἐγγλέζικο βιβλίο, καὶ γι' αὐτὸ ἴσως ἡ τόση τιμὴ. Ζ. Duckett Ferriman ὁ συγγραφέας, καὶ «Ἡ Σπιτικὴ Ζωή» στὴν Ἑλλάδα τὸ βιβλίο του, ἀρκετὰ διασκεδαστικὰ γραμμένο, ἀφοῦ καὶ ἡ «Ἑστία» ἔακολούθησε καὶ πῆρε καὶ ἄλλα του κεφάλαια. Τὸ **χρονογραφῆσανε** κι' ὅλα—ὅπως βγάλανε τώρα καὶ λένε οἱ δημοσιογράφοι — οἱ κ.κ. «Διαδάτης» καὶ Γρ. Ξενοπούλος. Λένε οἱ κακὲς γλώσσες πὼς δὲν τὰ βρῆκανε τὰ γραφόμενά του ὅλα σωστά, γιατί δὲν τοὺς μνημονεύει κι αὐτοὺς. Ἄδικα ὅμως. Γιατί τὸ βιβλίο, ποὺ τὸ εἶδαμε κ' ἐμεῖς, μιλάει γιὰ τὸν Παλαμά, «ποὺ ὁ Ὕμνος του στὴν Ἀθηνά, οἱ Ἰαμβοὶ καὶ Ἀνάπαιστοι, καὶ τὰ «Τραγούδια τῆς Πατρίδας μου» θὰ τὸν ἔδωζαν ἀψηλὰ μέσα στοὺς σημερινούς Εὐρωπαίους ποιητάδες, ἂν τὸ ἰδίωμα ὅπου εἶναι γραμμένα εἴτανε πλατύτερα γνωστὰ», — μιλάει γιὰ τὸ Βικέλα, τὸ Ροῖδη, τὸν Καρκαβίτσα, τὸν Παπαδιαμάντη, τὸν Ἐπισκοπόπουλο, τὸ Δροσίνη, τὸν Κασδόννη, τὸν Ψυχάκη, τὴν κ. Παρρέν, καὶ ὀνοματίζει τὸν Προβελέγγιο, τὸν Πολέμη, τὸν Παρφύρα μὲ μιὰ λέξη, «καὶ ἄλλοι», περνᾷ ὅλες τίς ἄλλες μας φιλολογικὲς δόξες. Γυρίζοντας ὕστερα στὸ δράμα, λέει πὼς «αὐτὸ ὑποφέρει πολὺ ἀπὸ τὴ μανία γιὰ τὰ γαλλικὰ ἔργα καὶ τίς κωμωδίες μὲ τὰ τραγούδια, καὶ πὼς ὁ δημοτικώτερος δραματογράφος εἶναι σήμερα ὁ Μελάς, καὶ δεύτερος ἴσως ἔρχεται ὁ Τραγκόπουλος, ἐνῶ πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια προεῖχανε τὰ ὀνόματα τοῦ Ραγκαβῆ καὶ τοῦ Βερναρδάκη». Καὶ θυμᾶται τὰ ἐπεισόδια τῆς «Ὀρέστειας», γιὰ νὰ μᾶς πῇ πὼς «ἔτσι ὁ λαός, ποὺ λίγο θὰ καταλάβαινε τὸν Εὐριπίδη μὲ τὰρχαῖκά του Ἀτ-

τικά, ἔχει θυσιαστεί γιὰ χάρη τοῦ σχολαστικισμοῦ».

Δὲ μᾶς πολυνοιάζει τί γράφει ὁ Ἀγγλὸς συγγραφέας γιὰ τοὺς ἱστοριογράφους μας καὶ τὸν τύπο τὴν ἑλληνικὴν, ἢ φράση ὅμως αὐτή, καθὼς καὶ κάποια τοῦ ἄλλου σ' ἄλλο κεφάλαιο ὅπου λέει : «τὸ ἕρποντο ὄνομα **Παντοπωλεῖον** ποὺ εἶναι μὲ γράμματα μεγάλα γραμμένο ἀπάνω ἀπ' τὴν φάτση τῶ μαγαζιῶν, τὰ ψηφιστὰ οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ κατὰ τὰ φαινόμενα καὶ ὁ ἴδιος ὁ **μπακάλης** ἢ τούρκικη λέξη καθιερώθηκε ἀπὸ τὴν πολύχρονη χρῆσιν» — αὐτὰ μᾶς κάνουνε νὰ υποθέσουμε πὼς τὰ ἐγγλέζικα μάτια τοῦ δὲν εἶδανε στραβὰ τὸ γλωσσικὸ μας ζήτημα. Αὐτὸ ἄλλωστε θέλει νὰ πῇ καὶ ἡ «Ἑστία» γράφοντας πὼς «ὁ μεταξὺ τῶν ὁπαδῶν τῆς καθαρεύουσας καὶ τῶν «μαλλιαρῶν» ἄγων ἐκτίθεται εἰς δύο σελίδας» τοῦ βιβλίου, δίχως καὶ νὰ μᾶς τίς μεταφράσῃ. Νὰ τί λένε αὐτὲς οἱ δύο σελίδες :

«Φοβῶνται κανεῖς νὰ γγίξῃ στὴ μεγάλη γλωσσικὴ λογομαχία ποὺ χωρίζει τοὺς Ἕλληνας λογογράφους σὲ δύο στρατόπεδα, τοὺς δικηγόρους τῆς **Καθαρεύουσας**, καὶ τοὺς δημοτικιστάδες, ποὺ εἶναι γνωστοὶ μὲ τὴν ὀνομασία «**Μαλλιάροι**». Τοῦτοι ἐδῶ υποστηρίζουνε πὼς αὐτὴ ποὺ ὀνοματίζεται «**διορθωμένη**» γλῶσσα εἶναι ἀπλούστατα φτιαστὴ χορτοζούμι, ἀσυνάρτητο ἀνακάτωμα, ποὺ δὲν ἔχει νὰ κάνει μ' αὐτὸ τίποτα τὸ ἀρχαῖο πνεῦμα, παρὰ ὁ ἀνατολίτικος σχολαστικισμός. Αὐτοὶ ποὺ τὸ μεταχειρίζονται, θαρροῦνε πὼς ξαναγυρίζουνε πίσω στὸν Ἑρνοφῶντα, κάνοντας ὅμως αὐτὸ δείχνουνε πὼς ἀκόμα δὲ γλυτώσανε ἀπ' τὴν ἐπιρροὴ τοῦ Τούρκου. Τῶν ἀρχαίων ἀληθινὴ μίμηση θὰ εἴτανε νὰ κάνουνε σύχρονά τοὺς πράματα, ὅπως ἐκεῖνοι κάμανε. Τὰ δημοτικὰ ἑλληνικὰ εἶναι προχώρημα τῆς γλώσσας ἀπάνω στοὺς ἴδιους δρόμους ποὺ ἀκολούθησαν ἀπὸ τὰ Λατινικὰ οἱ Ρωμανικὲς γλώσσες. Νὰ τὸ σταματήσῃς, τὸ ἴδιο σὰ νὰλλάξῃς ἓνα ζωντανὸ πρᾶμα γιὰ νὰ πάρῃς ἓνα νεκρὸ. Ὁ κ. Πάλλης, γνωστὴς μεγάλος τῆς κλασσικῆς σοφίας, καὶ ὁ κ. Ψυχάρης, ἐπίσης τρανὸς σοφὸς καὶ *littérateur*, εἶναι οἱ πρωτοστάτες τῶ δημοτικιστῶν. Ὁ πρῶτος βεβαιώνει πὼς ἂν ἦεναι Ἰταλὸς γράψῃ ἄρθρο μὲ τὰ μεσαιωνικὰ Λατινικὰ ἢ πῇ «**Date mihi panem**», δὲ θάτανε λιγώτερο παράλογος παρὰ ὁ Ἕλληνας ποὺ μεταχειρίζεται τὴν καθαρεύουσα. Ὁ δεῦτερος φέρνει παράδειγμα τοὺς δημοτικιστάδες Σολωμὸ καὶ Βαλαωρίτη, ἀποδείχνει πὼς οἱ φιλολογικοὶ θησαυροὶ τῆς σημερινῆς Ἑλλάδας βρίσκονται μονάχα στὴ δημοτικὴ γλῶσσα, καὶ δείχνει τὴ στεῖρωση τῶν καθαρολόγων. Αὐτοὶ ὅμως ἔχουνε γερὸ συνήγορό τους τὸν καθηγητὴ Χατζιδάκη. Τὴ μάχη μοναχοὶ τους

οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ τὴν τελειώσουν. Ὅ,τι ὅμως τέλος καὶ ἂν πάρῃ ὁ ἀγώνας, βέβαιον εἶναι πὼς σήμερα ἢ γλῶσσα ποὺ μιλιέται καὶ ἡ γλῶσσα ποὺ γράφεται σημαντικὰ διαφέρουνε στὶς λέξεις, ἂν ὅχι στὴ σύνταξιν.

«Δὲν πρέπει κανεῖς νὰ νομίσῃ πὼς ἡ δημοτικὴ γλῶσσα δὲν εἶναι ἑλληνικὴ. Ὁ χωριάτης, ἅμα σὲ προσκαλέσῃ νὰ καθήσῃς, **κάθιζε**, θὰ σοῦ πῇ ὅπως ὁ Σωκράτης στὸ Στρεψιάδῃ στὶς «**Νεφέλες**» τοῦ Ἀριστοφάνη. Καί, ὅπως ὁ Σωκράτης, θὰ πῇ καὶ αὐτὸς τὰ σύννεφα **νεφέλαι**. Στὰ λυστάσια, πλάι στὸν Κηφισό, ὅπου «τὸ ἀττικὸ ποῦλι λιγυρόφωνα τραγουδεῖ τὸ **καλοκαίρι**», ἀκόμα καὶ σήμερα τὸ ἀηδόνι **ἀηδὼν** εἶναι γιὰ τὸ σκαφτιά.

«Ὁ περιηγητὴς Δούγλας εἶπε γιὰ τὴν Ἀθήνα τοῦ 1810, πὼς οἱ Ἕλληνες τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς λιγώτερον θὰ βρίσκανε δυσκολία γιὰ νὰ νοιώσουνε τοὺς σημερινούς, παρὰ οἱ σύγχρονοι τοῦ William of Malmesbury (1095 - 1043) καὶ τοῦ Froissart (1337—1410), γιὰ νὰ καταλάβουνε τὰ Ἑγγλέζικα καὶ τὰ Φραντσέζικα τῶν ἀπογόνων τους».

ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ. — Δὲ σύχασε τὸ ζήτημα στὴν Πόλιν. Ὁ «**Ταχυδρόμος**» (9 τοῦ Ὀκτ.) «**διαβεβαιώνει** ὅτι ὁ Πατριάρχης ἐδήλωσεν ὠρισμένως ὅτι, ὅχι μόνον γεγονότων συγκεκριμένων ὑπαρχόντων, **ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν ἐπρόκειτο ἢ περὶ ἀπλῆς ὑπονομίας, περὶ σκιᾶς ἢ ὑπονομίας, τὰ σύντονα μέτρα θὰ ἦσαν ἀπαραίτητα**. Εἶναι ἡ φοβερώτερη ἐντιμολογία νὰ υποσκάπηται ἡ ἐθνικὴ παιδείσις ὑπὲρ ἐφόρων, ὑπὲρ αὐτῶν τούτων τῶν ἐντεταλμένων τὴν ἐπαγρύπνησιν ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητος καὶ τοῦ ἀνεπιλήπτου αὐτῆς.» — Κ' ἐξακολουθεῖ ὁ «**Ταχυδρόμος**» τοὺς φιλιππικούς του γιὰ τοὺς «**μαλλιαρῶντας** ἐφόρους τῶν ἐκπαιδευτηρίων Πέραν» καὶ τοὺς «**ἐν μαλλιαρισμῷ ἀδελφοὺς αὐτῶν**» δασκάλους. Καὶ στὸ τέλος ἀποφασίζει : «**Ἐνώπιον τοιοῦτου ζητήματος ἐπιβάλλεται ἀπολύτως καὶ ἐπείγοντως ἡ σύγκλησις ἐκτάκτου ἐν Πέραν κοινοτικῆς συνελεύσεως, ἥτις νὰ ζητήσῃ λόγον παρὰ τῶν ποδοπατούντων τὴν ἐντολὴν αὐτῆς καὶ νὰ λάβῃ τὰ ἀναγκαζοῦντα ριζικὰ μέτρα.**»

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 8 τοῦ Νόμου ΓΧΜΒ' τοῦ 1910 ἡ ἐβδομαδιαία κατάστασις διαθεσίμου χρυσοῦ καὶ συναλλάγματος εἶνε :

Χρυσὸς	φρ. 1.674.715
Συναλλάγμα	» 12.584.285
Σύνολον	φρ. 14.209.000

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Ὀκτωβρίου 1910.